

**O'ZBEKISTONDA ENERGIYA SAMARADORLIGINI TA'MINLASHNING
DAVLAT SIYOSATI: MAVJUD MUAMMOLAR VA HUQUQIY
TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI**

Norboyev Zafarbek Dilshod o'g'li

Toshkent Davlat Texnika Universiteti

Metrologiya, standartlashtirish va sifatni boshqarish yo'nalishi magistranti

Annotatsiya: *Mazkur maqolada O'zbekistonda energiya samaradorligini ta'minlash bo'yicha amalga oshirilayotgan davlat siyosatining asosiy yo'nalishlari hamda uning normativ-huquqiy asoslari tahlil qilinadi. Energiya resurslaridan oqilona foydalanish, energiya samaradorligini oshirish, energiya auditini tashkil etish, davlat nazorati va monitoringi hamda energiya samaradorligi loyihalarini moliyaviy rag'batlantirish mexanizmlariga alohida e'tibor qaratiladi. Shuningdek, 2024-yilda qabul qilingan "Energiyani tejash, undan oqilona foydalanish va energiya samaradorligini oshirish to'g'risida"gi O'RQ-940-son Qonuni hamda 2025–2026-yillarda qabul qilingan Prezident farmonlari asosida sohadagi institutsional o'zgarishlar tahlil qilinadi. Tadqiqot natijasida energiya samaradorligi siyosatini takomillashtirishning ayrim huquqiy va tashkiliy yo'nalishlari taklif etiladi.*

Аннотация: *В данной статье анализируются основные направления государственной политики, реализуемой в Узбекистане в области обеспечения энергоэффективности, а также её нормативно-правовая база. Особое внимание уделяется рациональному использованию энергетических ресурсов, повышению энергоэффективности, организации энергетического аудита, государственному контролю и мониторингу, а также механизмам финансового стимулирования проектов в области энергоэффективности. Кроме того, анализируются институциональные изменения в данной сфере на основе Закона Республики Узбекистан № ЗРУ-940 от 2024 года «Об энергосбережении, рациональном использовании энергии и повышении энергоэффективности», а также указов Президента Республики Узбекистан, принятых в 2025–2026 годах. В результате исследования предложены отдельные правовые и организационные направления совершенствования политики в области энергоэффективности.*

Annotation: *This article analyzes the main directions of the state policy being implemented in Uzbekistan to ensure energy efficiency, as well as its regulatory and legal framework. Particular attention is paid to the rational use of energy resources, improving energy efficiency, organizing energy audits, state control and monitoring, and financial incentive mechanisms for energy efficiency projects. In addition, institutional changes in this area are analyzed based on Law No. ZRU-940 of the Republic of Uzbekistan, adopted in 2024, "On Energy Saving, Rational Use of Energy and Improving Energy Efficiency," as well as Presidential Decrees adopted in 2025–2026. Based on the results of the study,*

several legal and organizational directions for improving the energy efficiency policy are proposed.

Kalit so'zlar: *Energiya samaradorligi, davlat siyosati, energetika, energiya tejash, energiya auditi, davlat nazorati, normativ-huquqiy tartibga solish, yashil iqtisodiyot.*

Ключевые слова: *Энергоэффективность, государственная политика, энергетика, энергосбережение, энергетический аудит, государственный контроль, нормативно-правовое регулирование, зелёная экономика.*

Keywords: *Energy efficiency, state policy, energy sector, energy saving, energy audit, state control, regulatory and legal framework, green economy.*

Kirish.

Energiya resurslaridan oqilona foydalanish bugungi kunda nafaqat iqtisodiy, balki davlat siyosati va huquqiy tartibga solishning muhim yo'nalishlaridan biriga aylanmoqda. Energiya iste'molining ortishi ishlab chiqarish xarajatlariga, aholining kommunal xarajatlariga, davlat budjeti mablag'laridan foydalanishga va ekologik barqarorlikka bevosita ta'sir ko'rsatadi. O'zbekistonda ushbu yo'nalishning huquqiy bazasi 2024-yil 7-avgustda qabul qilingan O'RQ-940-son "Energiyani tejash, undan oqilona foydalanish va energiya samaradorligini oshirish to'g'risida"gi Qonun bilan sezilarli darajada yangilandi. Qonunning maqsadi energiyani tejash, undan oqilona foydalanish va energiya samaradorligini oshirish sohasidagi munosabatlarni tartibga solishdan iborat. Unda qonuniylik, hisobdorlik, ochiqlik va shaffoflik asosiy prinsiplar sifatida belgilangan. Bu esa energiya samaradorligini faqat texnik masala sifatida emas, balki davlat boshqaruvi va huquqiy tartibga solish obyekti sifatida ko'rish imkonini beradi. O'RQ-940-son Qonunning 6-moddasida energiyani tejash va energiya samaradorligini oshirish sohasidagi davlat siyosatining asosiy yo'nalishlari belgilangan.

Jumladan, davlat siyosati:

- energiyani ishlab chiqarish va iste'mol qilishda samarali va xavfsiz foydalanishni ta'minlash;
- energiyani tejovchi texnologiyalarni ishlab chiqarish va joriy etishni rag'batlantirish;
- yoqilg'i-energetika resurslaridan samarali foydalanishni tashkil etish;
- zamonaviy boshqaruv usullarini qo'llash;
- energiya tejovchi texnologiyalar va nazorat tizimlarini joriy etish;
- qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanishni kengaytirish;
- energetika xizmatlari bozorini rivojlantirish;
- davlat-xususiy sheriklikni kengaytirish;
- moliyaviy va fiskal rag'batlantirish mexanizmlarini joriy etishga qaratilgan.

Shunday qilib, amaldagi qonunchilik energiya samaradorligini texnik tadbirlar yig'indisi emas, balki davlat siyosatining kompleks yo'nalishi sifatida shakllantirmoqda. Energiya samaradorligi siyosatida muhim bosqichlardan biri O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 27-martdagi PF-63-son Farmoni bo'ldi. Farmon bilan Vazirlar Mahkamasi huzurida **Energiya samaradorligi milliy agentligi** tashkil etildi. Agentlikka

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

energiya samaradorligi sohasida yagona davlat siyosatini amalga oshirish, energiya auditi, konsalting va energiya servis xizmatlari bozorini rivojlantirish kabi vazifalar yuklatildi. Mazkur Farmonning ahamiyati shundaki, energiya samaradorligi siyosatini amalga oshirish uchun alohida institutsional mexanizm yaratildi. Shuningdek, Farmonda ishlab chiqaruvchilar va import qiluvchilar uchun texnologiyalarning energiya samaradorligi bo'yicha **“yashil” standartlarni joriy etish** vazifasi ham belgilangan. Bu holat davlatning energiya samaradorligi siyosatida faqat nazorat qilishdan tashqari, standartlashtirish, audit, konsalting va bozor mexanizmlaridan foydalanishga o'tayotganini ko'rsatadi. 2026-yil 29-apreldagi PF-70-son Prezident Farmoni energiya samaradorligi siyosatining navbatdagi bosqichini belgiladi. Farmonga ko'ra, 2026-yilda **4,3 mlrd kVt/soat elektr energiyasi va 2,8 mlrd kub metr tabiiy gazni tejash** maqsad qilingan. Ushbu ko'rsatkichlarga uy-joy fondi, ijtimoiy soha obyektlari, xo'jalik yurituvchi subyektlar hamda yirik sanoat korxonalarida energiya samaradorligini oshirish va qayta tiklanuvchi energiya manbalarini keng joriy etish orqali erishish ko'zda tutilgan. Energiya samaradorligini ta'minlashning yana bir muhim jihati — nazorat mexanizmlaridir.

2023-yil 24-maydagi PF-77-son Farmon bilan yoqilg'i-energetika sohasida davlat nazoratini takomillashtirish va “raqamli energonazorat” tizimini joriy etish bo'yicha chora-tadbirlar belgilangan. Farmonda energetika sohasidagi nazorat, moliyaviy mablag'lardan maqsadli foydalanishni o'rganish hamda korrupsiyaning oldini olishga qaratilgan mexanizmlar ham nazarda tutilgan. 2025-yil 26-fevraldagi 121-son Hukumat qarori bilan esa yoqilg'i-energetika resurslaridan foydalanishda sodir etilgan huquqbuzarliklar uchun xo'jalik yurituvchi subyektlarga nisbatan huquqiy ta'sir choralari qo'llash tartibi belgilandi. Farmonda energiya samaradorligi bo'yicha hududiy loyihalarni monitoring qilish, iqtisod qilingan energiya resurslari hisobini yuritish va natijadorlikni tahlil qilish mexanizmlari ham nazarda tutilgan.

Xulosa

O'zbekistonda energiya samaradorligi sohasidagi davlat siyosati so'nggi yillarda yangi institutsional va huquqiy bosqichga o'tmoqda. 2024-yildagi O'RQ-940-son Qonun sohaning umumiy huquqiy asoslarini mustahkamlagan bo'lsa, 2025-yildagi PF-63-son Farmon Energiya samaradorligi milliy agentligini tashkil etish orqali davlat boshqaruvi tizimini takomillashtirdi. 2026-yildagi PF-70-son Farmon esa energiya tejash bo'yicha aniq miqdoriy maqsadlarni belgilab, monitoring va loyiha boshqaruvi mexanizmlarini kuchaytirdi. Shu sababli kelgusida energiya samaradorligi siyosatini takomillashtirishning asosiy yo'nalishlari sifatida raqamli monitoring, energiya auditi, davlat nazorati, moliyaviy rag'batlantirish va hududiy natijadorlikni baholash mexanizmlarini yagona tizimga birlashtirish muhim hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. **O‘zbekiston Respublikasining Qonuni.** Energiyani tejash, undan oqilona foydalanish va energiya samaradorligini oshirish to‘g‘risida: O‘RQ-940-son, 07.08.2024. – Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi, LexUZ.

2. **O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni.** Yoqilg‘i-energetika sohasida davlat nazorati mexanizmlarini takomillashtirish va “raqamli energonazorat” tizimini joriy etish to‘g‘risida: PF-77-son, 24.05.2023. – Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi, LexUZ.

3. **O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni.** Energiya samaradorligini oshirish sohasida davlat boshqaruvini takomillashtirish va energiya servis kompaniyalari xizmatlari bozorini rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida: PF-63-son, 27.03.2025. – Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi, LexUZ.

4. **O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori.** Yoqilg‘i-energetika resurslaridan foydalanishda sodir etilgan huquqbuzarliklar uchun xo‘jalik yurituvchi subyektlarga nisbatan huquqiy ta’sir choralarini qo‘llash tartibi to‘g‘risidagi nizomni tasdiqlash haqida: 121-son, 26.02.2025. – Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi, LexUZ.

5. **O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori.** Yoqilg‘i-energetika resurslari iste’molchilarini hamda bino va inshootlarning energiya iste’molini energiya auditidan o‘tkazish tartiblarini belgilash to‘g‘risida: 690-son, 19.10.2024. – Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi, LexUZ.

6. **O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni.** O‘zbekiston Respublikasining “O‘zbekiston — 2030” strategiyasini 2024-yilda amalga oshirishga oid davlat dasturi to‘g‘risida: PF-37-son, 21.02.2024. – Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi, LexUZ.

7. **O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni.** O‘zbekiston Respublikasining “O‘zbekiston — 2030” strategiyasini “Atrof-muhitni asrash va yashil iqtisodiyot yili”da amalga oshirishga oid davlat dasturi to‘g‘risida: PF-16-son, 30.01.2025. – Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi, LexUZ.

8. **O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi.** O‘zbekiston Respublikasining ijtimoiy-iqtisodiy holati bo‘yicha statistik ma’lumotlar. – Toshkent, 2025–2026.